

Unitat 8. El món d'entreguerres

1 Els anys 20 i el crac del 29

1.1 Els feliços anys 20

Els deutes i les reparacions de guerra generats durant la PGM van comportar una crisi mundial entre el 1919-24.

Entre el 1925-29, les economies occidentals, liderades pels EUA, van experimentar un fort creixement. Els salaris pujaven més que els preus i va augmentar el consum. Un dels resultats d'aquesta prosperitat va ser la construcció dels gratacels. Però el consum es basava en el crèdit. Molts agricultors no van poder retornar els préstecs perquè, acabada la PGM, els preus dels seus productes van baixar i van perdre les propietats.

1.2 El crac del 29 i el *New Deal*

La prosperitat americana es va interrompre el 24 de novembre de 1929, quan la borsa de Nova York va col·lapsar. Milers de petits estalviadors es van arruïnar i van retirar els estalvis dels bancs. El consum es va frenar, els estocs es van acumular i els preus van baixar. Moltes empreses i bancs van plegar. I l'atur va créixer molt.

Entre el 1929-39, el món va patir la pitjor crisi econòmica del capitalisme: la Gran Depressió dels anys 30. Els països exportadors d'aliments i matèries primeres no podien vendre la producció als països industrialitzats.

El president demòcrata Roosevelt va tirar endavant el *New Deal* (nova distribució, nou acord), un pla basat en les idees de l'economista britànic John M. Keynes. La iniciativa pública (l'Estat), en lloc de la privada, seria l'encarregada d'afrontar la crisi amb la supervisió del sistema financer i de les collites agrícoles, la devaluació del dòlar per afavorir les exportacions, l'augment d'obres públiques i subvencions... La situació va millorar, però seria l'esclat de la SGM el factor clau per superar la crisi.

2 El feixisme italià

2.1 L'origen

El terme llatí *fasces* era un símbol de l'autoritat dels magistrats a l'antiga Roma.

Durant la PGM, el Regne Unit i França van prometre a Itàlia territoris, però només en va rebre una part petita.

Benito Mussolini, socialista i soldat, va connectar amb els combatents que tornaven de la PGM decebuts i sense feina i va fundar un primer grup feixista (1919) amb la intenció d'establir una dictadura.

Molts empresaris, davant la pujança de partits socialistes i comunistes, van subvencionar el Partit Nacional Feixista, que s'enfrontava amb violència a la resta.

Mussolini va aprofitar la crisi política per organitzar una gran manifestació: la Marxa sobre Roma (1922). El rei Víctor Manuel III va permetre que Mussolini formés un nou govern amb el suport dels conservadors.

2.2 Dictadura feixista

Mussolini es va convertir en *il duce* (el cap) i practicava l'autoritarisme:

- Persecució violenta dels opositors a les seues idees (il·legalització de partits i sindicats) i manca de concreció ideològica (mesures d'esquerres i dretes a la vegada).
- Abolició de drets fonamentals (llibertat de premsa, reunió, associació).
- Propaganda d'exaltació de la seua idea de nació (l'Imperi romà) i del govern (controls dels mitjans de comunicació i desinformació).
- Culte al líder i ús d'una simbologia pròpia (camisa negra, barret militar, salutació a la romana).
- Suport als grans empresaris i latifundistes amb l'excusa de la modernització del país.
- Model econòmic autàrquic o autosuficient.
- Potenciació de la natalitat (mà d'obra barata) i legislació social per acontentar la classe obrera.
- Creació de sindicats verticals controlats pels empresaris.
- Fundació d'associacions infantils i juvenils d'adoctrinament.

La milícia carlista del Requeté va rebre instrucció militar a la Itàlia de Mussolini entre 1934-1936.

3 El nacionalsocialisme alemany

3.1 L'origen

Després de la PGM, la República de Weimar va afrontar la revolta espartaquista (comunistes) i intents de cop d'estat de l'extrema dreta.

Adolf Hitler, soldat, va ingressar al Partit Obrer Nacionalsocialista Alemany (o partit nazi, 1919), que va connectar amb els combatents que tornaven de la PGM decebuts i sense feina.

Objectius:

- Rebuig del Tractat de Versalles
- Rearmament de l'exèrcit
- Unió amb Àustria i recuperació de territoris perduts durant la PGM
- Participació dels obrers en els beneficis empresarials
- Antisemitisme

José M. Gil Robles, de la dreta catòlica (CEDA), ministre de la Guerra a la II República, va assistir al congrés del partit nazi a Nuremberg, el 1933.

Va organitzar un cop d'estat el 1923 que va fracassar. Hitler va ser empresonat.

3.2 Tercer Reich

El partit nazi va aprofitar la crisi del 29 per tenir major suport popular. Els grans empresaris van finançar-lo perquè evités revoltes.

Mitjançant la propaganda, notícies falses, l'ús de la violència contra els opositors i la complicitat de la policia i l'exèrcit, va guanyar les eleccions del 1932. El 1933, Hitler, tot i no tenir la majoria absoluta, exigeix ser nomenat canceller amb el suport dels conservadors i va instaurar una dictadura totalitària.

El nou règim, amb Hitler convertit en *führer* (líder) exercint el poder absolut, va anomenar-se Tercer Reich (Imperi). A part de les coincidències amb el feixisme, destaquem l'extrema violència racista i el control de tots els aspectes de la vida de la ciutadania. Els camps de concentració de presoners van esdevenir d'extermini durant la SGM. Uns 6 milions de jueus i altres col·lectius, considerats d'ètnies inferiors, traïdors o enemics, van trobar-hi la mort.

4 El comunisme soviètic

4.1 L'origen

La mort de Lenin, el 1924, va plantejar un problema successori. Els dos candidats, Stalin i Trotski eren enemics. Stalin, com a secretari general del Partit Comunista, va expulsar Trotski de l'URSS i va ordenar el seu assassinat a Mèxic el 1940.

4.2 Dictadura de Stalin

Entre 1928-1953, imposa un règim totalitari similar als altres. També seria molt violent. Només a la gran purga, més de 680.000 persones van ser executades i una quantitat semblant van ser empresonades o tancades en camps de concentració (gulag).

La col·lectivització forçosa de les terres va fer desaparèixer els petits propietaris i els milers que s'hi van resistir, van ser assassinats. Es van establir els kolkhoz i sovkhoz, granges gestionades de forma comunitària o per l'Estat. El desgavell productiu va causar 2 milions de morts de fam.

En canvi, els èxits industrials van convertir l'URSS en la gran potència mundial junt amb els EUA.

Les relacions entre Espanya i l'URSS van començar el 1933 i van acabar el 1939, quan la dictadura de Franco va tallar les relacions diplomàtiques. Durant la Guerra Civil espanyola, l'URSS va recolzar el Govern republicà amb assessors militars, voluntariat i armes per lluitar contra els franquistes.

5 Avantguardes

<i>Estil</i>	<i>Característica</i>	<i>Autor</i>	<i>Obra</i>
Fauvisme	colors purs	Henri Matisse	<i>La cambra roja</i> (1908)
Expressionisme	sentiments, emocions	Edvard Munch	<i>El crit</i> (1893)
Cubisme	volums geomètrics	Pablo Picasso	<i>Les senyoretes del carrer d'Avinyó</i> (1907)
Abstracció	obvia la realitat externa	Vassili Kandinski	<i>Composició VII</i> (1913)

Surrealisme	psicoanàlisi de Sigmund Freud (món oníric)	Salvador Dalí	<i>Persistència de la memòria</i> (1931)
		Joan Miró	<i>Carnaval d'Arlequí</i> (1925)

